

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 7. oktober 2020

Sag 56/2019

(2. afdeling)

A

(selv)

mod

Civilstyrelsen

(advokat Peter Hedegaard Madsen)

I tidligere instanser er afsagt dom af Københavns Byret den 22. juni 2016 (BS 18C-5416/2012 og BS 18C-1677/2014) og af Østre Landsrets 23. afdeling den 3. januar 2019 (B-1690-16).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jon Stokholm, Henrik Waaben, Lars Apostoli, Anne Louise Bormann og Kristian Korfits Nielsen.

Sagen er behandlet skriftligt, jf. retsplejelovens § 387.

Påstande

Appellanten, A, har nedlagt følgende påstande:

1. Indstævnte, Civilstyrelsen, skal anerkende, at det ikke var korrekt af landsretten ved dom af 3. januar 2019 at afvise sagen på grund af manglende rettidig indlevering af ekstrakt.
2. Civilstyrelsen skal anerkende, at han i forbindelse med landsrettens behandling af sagen ikke har fået en retfærdig rettergang.

Civilstyrelsen har over for As påstand 1 nedlagt påstand om stadfæstelse. Over for påstand 2 har Civilstyrelsen påstået afvisning, subsidiært frifindelse.

Sagsfremstilling

Ved Københavns Byrets dom af 22. juni 2016 blev A og Advokatanpartsselskabet A dømt til at betale 4.003.375 kr. til A/S Det Dansk-Franske Dampskibsselskabs Understøttelsesfond af 1950, og Civilstyrelsen blev frifundet for A og Advokatanpartsselskabet As friholdelsespåstand.

Dommen blev anket til Østre Landsret, hvor der blev berammet hovedforhandling med 8 retsdage fra den 13. august 2018. Af landsrettens retsbog af 12. oktober 2017 fremgår, at hovedforhandlingen blev omberammet til den 8. januar 2019. Af retsbogen fremgår desuden bl.a.:

”Landsretten og enhver anden part skal *senest den 1. januar 2019* modtage *ekstrakt*, jf. retsplejelovens § 385. Landsretten skal modtage 3 eksemplarer. Ekstrakt udarbejdes af appellanten ... Overskridelse af fristen for indlevering af ekstrakt til landsretten kan få udeblivelsesvirkning, jf. retsplejelovens § 386, jf. § 385, stk. 1.”

Landsretten afsagde den 7. december 2018 kendelse om, at alene den del af ankesagen, der vedrører forholdet mellem A og Civilstyrelsen, kunne fremmes. Vedrørende den øvrige del af ankesagen blev der samme dato afsagt dom i overensstemmelse med de nedlagte påstande fra A/S Det Dansk-Franske Dampskibsselskabs Understøttelsesfond af 1950 og Civilstyrelsen.

Ved mail af 10. december 2018 til Østre Landsret anførte A:

”Under henvisning til landsrettens kendelse og dom af 7. ds. skal jeg anmode om at der berammes et forberedende telefonisk retsmøde snarest muligt vedrørende fortsættelse af sagskomplekset.

Jeg kan oplyse, at jeg agter at søge om tilladelser til anke og kære hos Procesbevillingsnævnet og skal derfor anmode om, at hovedforhandlingen der er berammet til foretagelse næste år udsættes indtil videre.”

Østre Landsret besluttede den 17. december 2018 at fastholde hovedforhandlingen som berammet og afslog desuden at afholde et forberedende møde.

Ved brev af 27. december 2018 anmodede A på ny Østre Landsret om, at hovedforhandlingen blev udsat.

A indleverede ikke ekstrakt til landsretten inden udløbet af fristen den 1. januar 2019.

Ved brev af 2. januar 2019 – fremsendt som mail til Østre Landsret (kl. 14.09) med kopi til A – protesterede Civilstyrelsen mod udsættelse af hovedforhandlingen og gjorde gældende, at den manglende indlevering af ekstrakt skulle tillægges udeblivelsesvirkning, jf. retsplejelo-
vens § 386, stk. 1, jf. § 385, stk. 1.

Landsretten besluttede den 3. januar 2019, at anmodningen om udsættelse af hovedforhand-
lingen ikke kunne imødekommes, og landsretten afviste ved dom af 3. januar 2019 ankesagen.
Det hedder i begrundelsen:

”Hovedforhandlingen blev ved landsrettens retsbog af 12. oktober 2017 berammet til 8
retsdage med start den 8. januar 2019. Det blev samtidig bestemt, at A senest den 1. ja-
nuar 2019 skal indlevere ekstrakt med samtidig oplysning om, at manglende rettidig
indlevering kan tillægges udeblivelsesvirkning.

Da A ikke inden for den fastsatte frist har indleveret ekstrakt, og da der ikke er oplyst
undskyldelige omstændigheder, jf. retsplejelo-
vens § 386, stk. 5, afvises ankesagen i
medfør af retsplejelo-
vens § 386, stk. 1, jf. § 385, stk. 1.

Landsretten bemærker, at det forhold, at A senest har anmodet om udsættelse af hoved-
forhandlingen med henvisning til de af ham indgivne anmodninger til Procesbevillings-
nævnet, ikke kan føre til et andet resultat. Landsretten bemærker endvidere, at A ikke
har anmodet om udsættelse af fristen for indlevering af ekstrakt.

A skal betale sagsomkostninger til Civilstyrelsen med 100.000 kr. Beløbet er til udgifter
til advokatbistand inkl. moms.

Ved fastsættelsen af beløbet til dækning af udgifterne til advokatbistand er der lagt vægt
på sagens omfang og på, at sagen er sluttet efter langvarig forberedelse ved landsretten
og få dage før påbegyndelsen af hovedforhandling den 8. januar 2019.”

Ved mail af 3. januar 2019 (kl. 15.51) til Østre Landsret anførte A med henvisning til Civil-
styrelsens brev af 2. januar 2019 følgende:

”Under henvisning til nedenstående mail fra advokat Peter Hedegaard Madsen skal jeg
oplyse, at skriftlige bemærkninger dertil fra min side vil fremkomme i morgen fredag d.
4. ds. inden kl. 14.”

Ved mail af 4. januar 2019 (kl. 10.20) til Østre Landsret anførte A bl.a.:

”Østre Landsret har g.d. til min mailadresse fremsendt afgørelser ved dombog og retsbog.

Det fremgår af dombogen, at landsretten har imødekommet den begæring om afvisning af sagen mod Civilstyrelsen på grundlag af det brev, som landsretten har modtaget ved mailskrivelse af 2. ds. kl. 14:09 fra Civilstyrelsens advokat, Kammeradvokaten v/ advokat Peter Hedegaard Madsen.

Forinden landsretten ved sin dombog af g.d. har imødekommet begæring fra modparten, har landsretten ikke anmodet mig om at fremkomme med mine bemærkninger til det, som er anført af modparten. Endvidere har landsretten i sin begrundelse ifølge dombogen anført følgende:

...

Ved den valgte fremgangsmåde, der består i ikke at indhente udtalelse fra mig, har landsretten afskåret mig fra at kunne have ”... oplyst undskyldelige omstændigheder, jf. retsplejelovens § 386, stk. 5, ...”

Dette brud på kontradiktionsprincippet indebærer, at jeg anmoder landsretten om at genoptage sagen, uanset den skete afvisning, der er i strid med retsplejeloven.

I øvrigt kan jeg oplyse, at udover de ressourcemæssige forhold som jeg påberåbt mig i december måned som grundlag for kravet om beskikkelse af advokat og kravet om udsættelse er omstændighederne efter retsplejelovens § 386, stk. 5, at mine muligheder for at indlevere ekstrakten var blevet forhindret også som følge af sygdom.

Ifølge fast praksis angående retsplejelovens § 386, stk. 5, kan sygdom udgøre en undskyldelig omstændighed i sig selv. Dette gælder selvsagt så meget desto mere når andre omstændigheder i forbindelse med sagen skal tages i betragtning.

Yderligere skal jeg henvise til, at begæringen om udsættelse jf. retsbogen af 3. januar 2019 selvsagt også omfatter fristen for den tilhørende indlevering af dokumenter, der var fastsat til d. 1. januar 2019.

Således anmoder jeg herved landsretten om at genoptage sagen med henblik på overholdelse af retsplejelovens § 386, stk. 5.”

Østre Landsret besluttede den 22. januar 2019 ikke at tage As anmodning om genoptagelse til følge.

Retsgrundlag

Retsplejeloven indeholder i § 385 og § 386 bl.a. følgende bestemmelser:

”§ 385. I ankesager tilsender appellantens inden en af retten fastsat frist inden hovedforhandlingen retten en ekstrakt med de udvekslede processkrifter og de dokumenter eller

dele af dokumenter, der agtes påberåbt under sagen. Afgøres sagen i medfør af § 387 uden mundtlig hovedforhandling, skal en ekstrakt som nævnt i 1. pkt. indleveres til retten senest ved afslutningen af parternes udveksling af skriftlige procedureindlæg. Retten kan bestemme, at ekstrakten, jf. 1. og 2. pkt., inden for samme frist tillige skal indleveres til retten på papir i et nærmere bestemt antal. Retspræsidenten kan bestemme, at der i alle rettens sager skal indleveres en ekstrakt på papir i et bestemt antal.

...

§ 386. Udebliver appellanten fra noget retsmøde ved den ret, til hvilken sagen er anket, afviser retten anken. Det samme gælder, hvis appellanten ikke rettidigt har indsendt behørigt udformet ekstrakt til retten, jf. § 385, stk. 1. Har indstævnte nedlagt anden påstand end stadfæstelse, fremmes sagen efter indstævntes anmodning på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale samt indstævntes bevisførelse og mundtlige indlæg. Sker udeblivelsen under sagens forberedelse, kan retten dog efter indstævntes anmodning i stedet tillade, at sagen fremmes på grundlag af det foreliggende skriftlige materiale og et skriftligt indlæg fra indstævnte. Afholdes yderligere retsmøder, indkaldes også appellanten hertil. Har indstævnte udvidet sin påstand eller fremsat anbringender, der ikke var påberåbt i 1. instans, kan hensyn hertil kun tages, såfremt ændringen eller fremsættelsen er foretaget i et retsmøde, hvor appellanten var mødt, eller i et proceskrift, der er forkyndt for appellanten.

...

Stk. 5. Retten kan undlade at tillægge en parts udeblivelse virkning efter stk. 1-3, navnlig hvor udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller modparten ønsker sagen udsat.”

§ 386 blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 260 af 8. juni 1979. Bestemmelsen er efterfølgende ændret flere gange, bl.a. ved lov nr. 414 af 10. juni 1997 (hurtigere behandling af civile sager mv.), som indførte et nyt stk. 4 i den dagældende § 365 om udeblivelsesvirkning af manglende rettidig indlevering af genparter i 1. instanssager og medførte ændring af den dagældende § 386, stk. 1, om udeblivelsesvirkning af manglende rettidig indlevering af ekstrakt i ankesager ved Højesteret. I Folketingets Retsudvalgs betænkning af 13. maj 1997 over lovforslaget (Folketingstidende 1996-97, tillæg B, lovforslag nr. L 178, s. 942) er anført bl.a.:

”Justitsministeriet er enig i, at der kan forekomme tilfælde, hvor der er behov for sanktioner over for parter, som ikke rettidigt indleverer de fornødne genparter. Det foreslås derfor i nr. 6, at ordene ”så vidt muligt” i § 365, stk. 3, udgår, således at genparterne skal indleveres senest en uge før domsforhandlingen. Samtidig foreslås en ny bestemmelse indsat i § 365, stk. 4, hvorefter retten kan beslutte, at bestemmelserne om udeblivelsesvirkning skal finde tilsvarende anvendelse, hvis genparterne ikke indleveres rettidigt. Dette indebærer, at sagen kan afvises, hvis det er sagsøger, der ikke rettidigt indleverer genparter, og at der kan afsiges udeblivelsesdom, hvis det er sagsøgte.

Afvisning eller afsigelse af udeblivelsesdom på så sent et tidspunkt under sagen vil have betydelige konsekvenser for den pågældende part. Det forudsættes derfor, at adgangen til at tillægge en fristoverskridelse udeblivelsesvirkning som udgangspunkt kun anven-

des i tilfælde, hvor landsretten – eventuelt telefonisk – har meddelt parten, at fristen er udløbet, og har fastsat en ganske kort frist for indsendelse af genparterne samt meddelt den pågældende, at overskridelse af den nu fastsatte frist vil medføre udeblivelsesvirkning.

Den foreslåede bestemmelse i § 365, stk. 4, omfatter kun sager, der behandles af landsretten som 1. instans. I nr. 7 foreslås tilsvarende ændringer, for så vidt angår ankesager.”

Ved lov nr. 1867 af 29. december 2015 blev § 386, stk. 1, 2. pkt., ændret, således at reglerne om udeblivelsesvirkning ved manglende rettidig indsendelse af ekstrakt for landsretterne og Højesteret blev ens.

Anbringender

A har anført navnlig, at det ikke var korrekt af landsretten ved dom af 3. januar 2019 at afvise ankesagen på grund af manglende rettidig indlevering af ekstrakt.

Det var ikke i overensstemmelse med praksis og almindelige grundlæggende retsplejeprincipper, at landsretten undlod at give mulighed for kontradiktion, inden landsretten afviste sagen. Det var også i strid med gældende ret – og kan i sig selv begrunde ophævelse af landsrettens dom – at landsretten ikke tog hensyn til, at han som følge af sygdom var forhindret i at indlevere ekstrakt inden for den fastsatte frist, jf. hans brev af 4. januar 2019. Landsretten har afgjort sagen uden at stille krav om lægelig dokumentation, og Højesteret må lægge til grund, at han som oplyst var forhindret i at indlevere ekstrakt på grund af sygdom. Også ressourcemæssige forhold har medført, at han ikke kunne indlevere ekstrakt inden for den fastsatte frist.

Landsretten burde have truffet bestemmelse om genoptagelse af ankesagen.

Han har ved landsrettens afvisning af ankesagen ikke fået en retfærdig rettergang, jf. artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Civilstyrelsen har anført navnlig, at der ikke er begået fejl ved landsrettens sagsbehandling, der kan føre til ophævelse af dommen af 3. januar 2019 og hjemvisning af ankesagen til fornyet behandling i landsretten, jf. retsplejelovens § 369, stk. 4.

Udeblivelsesvirkning som følge af manglende indlevering af ekstrakt blev tilkendegivet ved retsbog af 12. oktober 2017. Den manglende rettidige indlevering af ekstrakt skete som et bevidst valg, på en måde og under omstændigheder, hvor der ikke var grundlag for at antage, at der skulle foreligge undskyldelige forhold, jf. retsplejelovens § 386, stk. 5. Hvis A var syg eller på anden måde var forhindret, kunne han have orienteret landsretten herom, og med behørig dokumentation i form af en lægeerklæring kunne han have påberåbt sig undskyldelige omstændigheder. Noget sådant er imidlertid ikke fremkommet, hverken før eller siden. Indsigelsen om ”ressourcemæssige forhold” er utilstrækkelig og for upræcis og udokumenteret til at udgøre et undskyldeligt forhold, jf. også UfR 2015.77 H.

A reagerede først på Civilstyrelsens brev af 2. januar 2019 efter at have modtaget landsrettens afvisningsdom. Han har haft fuld adgang til kontradiktion og kunne blot den 2. januar 2019 have meddelt landsretten, at han ønskede at kommentere Civilstyrelsens anmodning. Han er således ikke blevet afskåret fra at komme til orde, men valgte selv ikke at gøre indsigelser gældende forud for landsrettens afvisningsdom. Ingen regler i retsplejeloven pålægger landsretten at foretage en særskilt høring af A i en situation, hvor udeblivelsesvirkningen udtrykkeligt fremgår af en retsbog, og hvor A i perioden op til udeblivelsen uden held har anmodet om udsættelse og omberømmelse af hovedforhandlingen.

På det grundlag, der forelå den 2. januar 2019, har landsretten truffet en korrekt og velbegrundet afgørelse om afvisning af sagen, jf. retsplejelovens § 386, stk. 1, jf. § 385, stk. 1, samt den omfattende retspraksis på området. Afvisningen af ankesagen indebærer ikke en krænkelse af As rettigheder i henhold til artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Han kunne i øvrigt have undgået retsvirkningen af afvisningsdommen ved at indgive en ny ankestævning, jf. retsplejelovens § 372, stk. 3.

Højesterets begrundelse og resultat

Ved dom af 3. januar 2019 afviste landsretten ankesagen mellem A og Civilstyrelsen, da A som appellant ikke havde indleveret ekstrakt inden for den fastsatte frist, jf. retsplejelovens § 386, stk. 1 og 5, jf. § 385, stk. 1.

Sagen angår, om det var berettiget, at landsretten afviste ankesagen, herunder navnlig om landsretten forinden burde have hørt A.

Af retsplejelovens § 386, stk. 1, 2. pkt., fremgår, at retten afviser anken, hvis appellantens ikke rettidigt har indsendt behørigt udformet ekstrakt, jf. § 385, stk. 1. Retten kan dog undlade at tillægge en parts udeblivelse med ekstrakt virkning efter § 386, stk. 1, 2. pkt., navnlig hvor udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller modparten ønsker sagen udsat, jf. § 386, stk. 5.

Det er i forarbejderne til § 386, stk. 1, 2. pkt., forudsat, at adgangen til at tillægge en overskridelse af fristen for indsendelse af ekstrakt udeblivelsesvirkning som udgangspunkt kun anvendes i tilfælde, hvor retten har meddelt parten, at fristen er udløbet, og har fastsat en ganske kort frist for indsendelse af ekstrakt samt meddelt den pågældende, at overskridelse af den nu fastsatte frist vil medføre udeblivelsesvirkning.

Højesteret finder under hensyn hertil, at retten som udgangspunkt skal høre appellantens, inden retten tager stilling til, om anken skal afvises, fordi ekstrakten ikke er indsendt rettidigt. Der er ikke oplyst sådanne særlige omstændigheder, at dette udgangspunkt kunne fraviges i den foreliggende sag.

A har hverken over for landsretten eller under anken til Højesteret ved en lægeerklæring dokumenteret, at han som følge af sygdom var forhindret i at indsende ekstrakt, og han har ikke i øvrigt anført omstændigheder vedrørende fristoverskridelsen, som kan begrunde, at denne ikke blev tillagt betydning, jf. retsplejelovens § 386, stk. 5. Højesteret finder derfor ikke grundlag for at ophæve dommen og hjemvise ankesagen til fornyet behandling i landsretten. Dette resultat er ikke i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 om ret til retfærdig rettergang.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal A betale 30.000 kr. til Civilstyrelsen.

Sagsomkostningsbeløbene skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.